

IN MEMORIAM

Edvard Ravnikar

Cankarjev dom, 1. 9. 1993

Govoriti ali pisati v spomin pokojnika take veličine in publicitete in se ne ujeti v past govorjenja ali pisanja o sebi ni lahko. O tem smo se bili zlahka prepričali prejšnji teden v nekrologih, tako v tistih, ki so govorili o credu svoje generacije, kakor tudi v tistih, ki so hoteli opisati širok razpon izjemnih značilnosti ali obseg pomena osebnosti in dela pokojnega človeka, arhitekta, umetnika, znanstvenika in učitelja. Tudi meni ne bo uspelo vzpostaviti razdalje, ki bi jo rad zaradi globokega spoštovanja in zaradi poskusa razumevanja vsega tistega, kar je bilo med nama v 6 letih mojega šolanja in v 40 letih zelo naključno razporejenih srečanj ...

Za osebnosti Ravnikarjevih razsežnosti je običajno, da hkrati privlačijo in odbijajo, o njem poslušamo hkrati zanosne panegirike in izraze najgloblje človeške prirženosti z ene strani in uničujoče nestrpne ocene in obsodbe z druge. Za prve bi rekel, da so se odločili sprejeti uso kompleksnost njegove osebnosti in da so se odločili priznati enkratnost ali izjemnost strokovnega dela. Za druge bi rekel, da se (najbrž podzavestno) ne morejo sprijazniti z zgoraj omenjenimi dejstvi:

- kompleksnostjo osebnosti,
- enkratnostjo in izjemnostjo dela.

V prejšnjem tednu, ki je bil teden prvega močnejšega dežja po predolgi moreči suši, sem po kar številnih ljubljanskih zgradbah, v mislih gledal flor, ki naj bi označeval žalovanje ob smrti njihovega snovalca. Na Moderni galeriji, njegovi prvi zgradbi in prvi zgradbi za umetnost, je v resnici visela žalna zastava. Na novem traktu Narodne galerije, njegovi zadnji stavbi, ki je spet hiša za umetnost, žalne zastave z očmi nisem videl, videl pa sem jo v duhu, ker sem jo hotel videti.

V metafori vidim Ravnikarjevo življenje in delo kot veliko reko. Njegovo delo ima izvir pri Okeanosu klasičnega arhitekturnega besednjaka, izliv pa v oceanu dediščine klasične arhitekture. V tej reki so brzice in tolmuni - kaj vse

preži na raziskovalca njegovega dela v najglobljih tolmunih in kdo bi mu sledil na najhitrejših brzicah? V reko se stekajo kalni in bistri pritoki. Tudi naša največja reka ima dvoje izvirov. Rečeno je bilo, da sta v Moderni galeriji razpoznavna oba izvira, Plečnik in Le Corbusier, vendar ni bilo rečeno, da se je sinteza začela že ob risanju nebotičnika za Alžir, Le Corbusierove arhitekture, ki skorajda nima vzporednice v opusu velikega Švicarja. O drugem (Janusovem) obrazu Narodne galerije še ni bilo veliko rečenega, vzbuja pa nelagodnost in občudovanje. Ob njenem postmodernizmu lahko razmišljamo o razsulu Le Corbusierove funkcionalistične katarze in o kraju, na katerem tista 'velika reka' naplavlja, kar naplavlja. Potem o njenem postmodernizmu razmišljamo skozi prizmo poznavalsko začrtanih klasicističnih oblik, profilov, o katerih je pel Grabrijan v svojih neponovljivih predavanjih o Plečnikovih 'ksinsih'.

Razponi, razponi in presečišča: od Moderne galerije do Narodne galerije in od Plečnika (ali ne morda Wagnerja) do Le Corbusiera (ali ne morda inženirskih vzornikov iz industrijske revolucije); od znanosti do umetnosti in od teorije do prakse, od prostorskega planiranja v razsežnostih nacionalnega ozemlja oz. države, preko mikrorogije in mesta ter metamorfoz vasi do različno velikih skupin stavb, stavb samih, njihovih oken in vrat, stolov in njih in kozarcev in knjig. 'V vseh gradivih, ki jih je mogoče likovno artikulirati,' so bile njegove besede, ko je razlagal urbi et orbi kako in zakaj moderno slikarstvo. In s tem še en razpon in še eno presečišče in še ena razdalja med bregovi in nepreločnimi obrežji in ki ob svojem izlivu zasipa cela mesta, ki so bila nekoč zibelka civilizacije, tudi urbane ...

Še vedno v prisposobi vidim njegove lastne poskuse v regulaciji tiste reke, in sicer v nekaterih besedilih. Razprava o arhitekturni zasnovi Moderne galerije v predvojni Kroniki slovenskih mest, znameniti dubrovniški referat, ki je ponudil 'sonaravno' zasnovo urbanizacije Slovenije (1950!), odmevni članki v dnevnem časopisu v 50. letih, v katerih uveljavlja moderno slikarstvo in s tem moderno umetnost ali sproščenost organizacije projektiranja. V 60. in 70. letih je bilo zgrajenih veliko stavb po njegovih načrtih. Kakšna je bila oblika in moč 'reke' v tem času, še ne bi mogel reči. Zato bom naštel še nekaj 'regulacijskih' besedil, ki bi jih morali (še z veliko drugimi) čimprej združiti v knjižni zbornik. Omenil bi rad Ljubljano 2000 iz novembrske številke "ab" leta 1979 in Urbanistična misel v Sloveniji od leta 1900 v Kroniki 29/1981.

Njegove razlage Plečnika so dragocen 'prinamni vir', vendar to Plečnikovim umetnostnim zgodovinarjem še ni jasno. Nekaj bežnih zapisov o osebnostih v ateljeju na ulici Seures je dragocenih in svetovljanskih. V mislih imam nekrolog Juraju Neidhardt, v katerem sijajno, čeprav s kančkom značilne porednosti, okarakterizira Weissmanna in Serta, svoja "sošolca" iz Le Corbusierove delavnice in moja vzornika in učitelja tik pred srečanjem, ko sva se s prof. Ravnikarjem razšla za nekaj let ... Sploh bi se danes rad spomnil Ravnikarjevih svetovljanskih potez, ne nazadnje zaradi njegove velike navezanosti na Ljubljano. Kajti tu je zveza, vedno si je želel, da bi bilo naše mesto bolj svetovljansko. Rad bi opozoril na Holfordov, Wardov in Rothov obisk v drugi polovici 50. let in na kongres UIA v Haagu leta 1955., na natečaj za tisti finski otok in za Tronchetto ...

Na koncu bi se rad spomnil zelo vidne tematike v njegovem delu, ki je - prav v tem času - ne smemo prezreti, tj. spomeniška arhitektura obeležij in grobišč iz NOB oz. druge svetovne vojne. Na tem področju je Ravnikarjev prispevek izviran, tipološki in morda celo 'arhetipski'. Menim, da je svojega velikega učitelja Plečnika najbolj prepričljivo nadgradil pri spomenikih, v urbanizmu in v prispevkih urbanistični in arhitekturni teoriji. Veliko njegove arhitekture vidim kot medij neke poprejšnje racionalizacije in konceptualizacije, ki premošča vrzeli v sistematiki teoretskih osnov našega urejanja in oblikovanja prostora.

Prof. mag. Vladimir Mušič, dipl. inž. arh.